

Dijkvernedering en duizelingwekkende ondieptes

Op Arte zag ik een documentaire met de titel *Wasser ist Zukunft*, over waterstaatkundige werken in Nederland. In de film, van Nederlandse makelij maar Duits gesproken, werd bericht over de Overdiepse Polder ten noorden van Waspik. Daar kregen boeren een aantal jaren geleden tot hun verrassing te horen dat hun polder in het kader van het programma *Ruimte voor de rivier* overloop voor de Bergsche Maas zou worden: 'Die Deiche sollen nicht erhöht, sondern erniedrigt werden', aldus de Duitse commentaarstem.

Erniedrigt als tegengestelde van *erhöht* lijkt logisch, maar klinkt toch bevreemdend. Worden de dijken van hun waardigheid beroofd, of worden hier indirect de bouwers van de dijken bedoeld? Dat zijn de al of niet letterlijke voorvaders van de in de polder woonachtige en werkzame boeren, die door noeste vlijt en tegen hoge kosten hun land beschermd hebben tegen het wassende water. Dat doet denken aan de achttien verontwaardigde landbouwers van de Hedwigepolder in Zeeuws-Vlaanderen, die het veld moes-

ten ruimen wegens ontpoldering als natuurcompensatie voor de vaargeulverdieping van de Schelde. Maar het belangenconflict was daar veel dramatischer. De Hedwigepolder wordt weer bij het Verdronken Land van Saeftinghe gevoegd waaraan hij in 1907 onttrokken was, zodat hier sprake is van echte ontpoldering, terwijl de boeren in de Overdiepse Polder hun bedrijven kunnen voortzetten in nieuwe boerderijen en op terpen die droog blijven als de Bergsche Maas overloopt.

Het idee van dijkverlaging is niet nieuw. In Duitsland werd bijvoorbeeld in de *Göttingische Anzeigen von gelehrten Sachen* van 1825 betwijfeld of het zinvol is rivierdijken voortdurend te verhogen, omdat het waterpeil daardoor alleen maar stijgt, en of het niet verstandiger is 'die einfacheren, unglänzenden, sicheren Prozeduren der guten Natur wieder zu umarmen, und so bald, wie möglich die Deiche zu erniedrigen, wodurch zugleich das Land durch Aufschlickung erhöht und die Fluthen, weil sie sich mehr verbreiten könnten, erniedriget würden' (124. Stück, S.

1237). Ook in modernere waterstaatkundige contexten kan *erniedrigen* nog gebruikt worden zonder de connotatie van schending van de menselijke waardigheid. Een handzaam equivalent van *ontpolderen* lijkt het Duits niet te kennen.

Net als hoog en laag water wisselen aan stranden en in rivieren *Hochwasser* en *Niedrigwasser* elkaar dankzij de klimaatverandering steeds extremer af. Spijkers op laag water zoeken gaat goed in het Nederlands, maar moeilijker in het Duits. De uitdrukking gaat terug op de gewoonte om op drooggevallen scheepswerven te zoeken naar spijkers die bij de bouwwerkzaamheden in het water gevallen waren, of volgens een andere verklaring op de controle van achterdochtige opdrachtgevers of er bij reparaties aan de houten scheepsromp geen spijkers in plaats van schroeven waren gebruikt. Van zulk minderwaardig kwaliteitswerk verdenken Duitsers elkaar blijkbaar minder, hoewel onder hen wel degelijk achterdochtige *Dünnbrettbohrer* en *Haarspalter* te vinden zijn.

Hedwigepolder, 2012. Foto: Daniël van der Ree, CC

Het woordpaar *diep-ondiep* wekt bij nadere interculturele vergelijking enige verwondering: Nederland kent veel ondiepe wateren, maar de Nederlandse taal heeft daar geen apart woord voor zoals het Duitse *seicht* of, nog gebruikelijker, *flach*. In Mecklenburg draagt een van de vele meren zelfs de trotse naam *Flacher See*, alsof het daarmee extra wil benadrukken dat het onder de vanzelfsprekend vlakke waterspiegel nog een belangrijke andere eigenschap verbergt, namelijk een geringe diepte. Het bijvoeglijk naamwoord *untief* is minder gebruikelijk, misschien

omdat het zelfstandig naamwoord *Untiefe* twee tegengestelde betekenissen heeft: een geringe versus een duizelingwekkende diepte. Het voorvoegsel *un-* betekent behalve 'niet' ook 'slecht, fout, verkeerd' zoals in *Unfall*, *Unwetter*, *Unkraut*, *Unkosten*; deze twee betekenissen heeft ook het Nederlandse *on-*, maar specifiek Duits is de derde betekenis 'enorm' zoals in *Unmenge*, *Unsumme* en *Untiefe*. Een voorbeeld: 'Dass ich gezwungen war mehrere Tage hier zu verbringen, trieb meine Laune leider nicht in ungeahnte Höhen, sondern eher in schwindeler-

regende Untiefen', aldus een pregnant citaat uit een vampierverhaal op <www.fanfiktion.de>.

Ook niet leuk, maar niet bipolair is de volgende belevenis uit een bericht uit de *Schweriner Volkszeitung*: 'Schrecksekunde kurz vor dem Ziel für die Passagiere der "Mecklenburg". Das Flusskreuzfahrtschiff lief gestern am Eingang zur Schlossbucht auf eine Untiefe auf. Der holländische Kapitän hatte die Betonung übersehen.' Gelukkig heette die kapitein niet Van der Decken en is de Schweriner See op die plek maar 90 cm (on)diep. EK ■